

JIŘÍ KRUTINA

krija jóga

Šaktipát, kundaliní a krija ve světle praxe

NAKLADATELSTVÍ

Jiří Krutina

Krija jóga

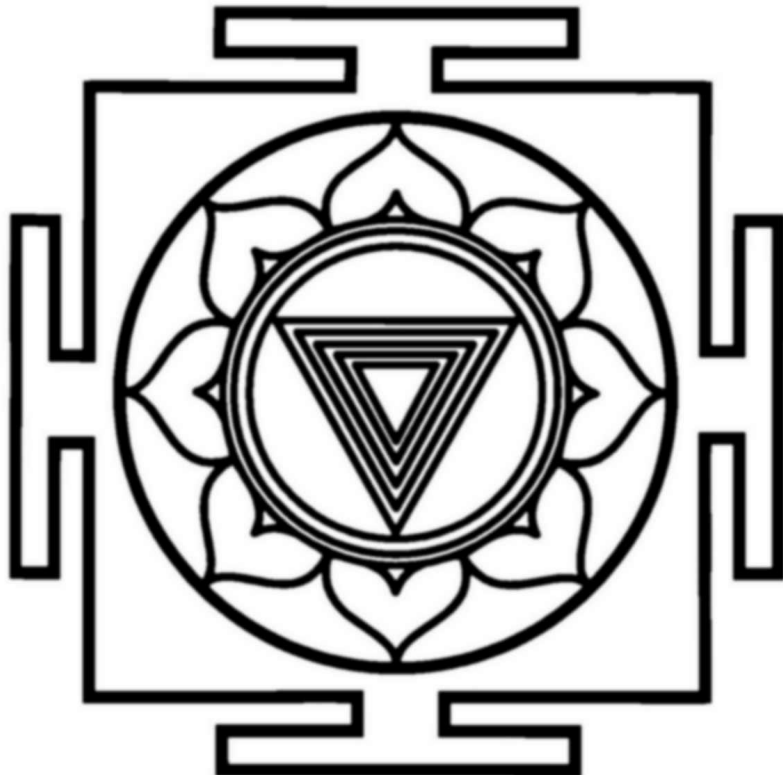
Šaktipát, kundaliní a krija ve světle praxe

Nakladatelství Krutina Jiří – Vacek

ISBN 978-80-87493-42-7

© Ing. Jiří Krutina, Praha 2013. Veškerá práva si vyhrazuje autor. Opisování a jakékoliv rozmnožování bez jeho svolení není dovoleno a bude považováno za porušení autorských práv.

ÓM NAMAH KÁLÍ

ÓM NAMAH KÁLÍ

*Věnováno všem dětem Božské matky Kálí - dětem Božím.
S milostí jejího požehnání všem hledajícím.*

Základní pojmy a jejich vysvětlení

Na začátku je nutné vysvětlit používané pojmy, které jsou často v duchovní literatuře používány z mnoha pohledů, mnohdy nesprávně anebo jen v omezeném úzkém významu a pochopení. **Osobně si myslím, že bychom měli tradiční, již existující pojmy, používat ve shodě s jejich původním významem, který mu přiřkli mistři a jogíní žijící před námi, nikoliv zavádět vlastní význam na základě zúženého pochopení.** Proto se držím své zkušenosti, která je v souladu s tradičním vyjadřováním jiných mistrů i již existující duchovní tradice.

Šaktipat

Slovo *šaktipat* nebo také *šaktipat* – *dikša* v hinduistické tradici označuje „duchovní probuzení“ – zúženě duchovní probuzení zprostředkované nebo iniciované mistrem/guruem, které uděluje svým žákům. V doslovném překladu se jedná o „sestup šakti“, což znamená současně expanzi vědomí – duchovní probuzení – v nejširším slova smyslu duchovní uvědomění – zkrátka působení milosti Boha/Já/mistra. Nejedná se jenom o jednorázové duchovní zasvěcení, ale samotný princip duchovní pomoci mistra jako takový. **Duchovní probuzení nebo také říkáme milost Boží – milost mistra je srdcem a dřením duchovní stezky k Bohu.** Přenesení – „infúze“ duchovní moci vědomí v podobě určité duchovní „energie“ – světla vědomí z duchovního mistra na hledajícího přináší probuzení žákovy vlastní duchovní síly vědomí v jeho vlastním nitru, která se tradičně nazývá *kundaliní*, a to v různém stupni, rozsahu a projevení na základě připravenosti a vnitřního temperamentu individuality žáka a jeho karmických predispozic. *Šaktipat* je v tradičních jógických a tantrických textech popisován jako *iniciace* – *zasvěcení*, při kterém je *aktivován* – *spuštěn vnitřní proces* osvobozování – odhalování dosud latentní – neprojevené moci vědomí, který progresivně a za splnění potřebných předpokladů na straně žáka vede k ustálení vyšších stavů uvědomění a jednoty s mocí vědomí Já. Tento vnitřní duchovní proces, který je spuštěn předáním *šaktipatu* mistrem se tradičně nazývá vnitřní *krija jógou*, nebo také *máha kundaliní jógou*, či *siddha jógou*. Je tím zdůrazňován fakt, že hledající často prochází zkušenostmi různých samovolných, z nitra probuzenou *kundaliní* indukovaných očistných projevů – tzv. *krijí*, které mají často povahu duchovních technik klasických tradičních jóg, jako je džhána, bhakti, mantra nebo hatha jóga. Odtud také název krija

jóga pro duchovní mocí mistra indukovanou vnitřní spontánní kundaliní jógu, která je vedena přímo inteligencí vědomí Já, tedy kundaliní samotnou. Ta zastupuje vnitřní působení, je jeho projevem, který vede žáka z nitra. Zevní podoba duchovního učitele vede žáka zevně, není však oddělená od vnitřního mistra, jímž je samo Já - jeho duchovní moc, která má moc duchovně probouzet vědomí a jeho moc připravených žáků.

Omezovat nebo chápat *šaktipat* jenom jako předání *prány* nebo jako jen pozvednutí latentní neprobuzené síly žáka je zjednodušené a nepřesné. Šaktipat je milost mistra, který dosáhl svou duchovní praxí a odevzdaností svému mistrovi tohoto jemného umění siddha jógy, které spočívá ve schopnosti zprostředkovat duchovní pomoc žákovi v rozsahu, který je schopen přijmout. Působení šaktipatu je z oblasti vědomí a jeho duchovní moci - je zasvěcením milostí vědomí - jeho inteligentní mocí v podobě jeho dechu - prány a světla, jednotou vědomí a jeho moci, neboť sama siddha jóga je o obnovení původní božské jednoty - nedvojnosti vědomí a jeho moci. Touto praxí se sami stáváme vědomým průchodem milosti mistra - šaktipatu. Rozlišovat zasvěcení na zasvěcení vědomím Já jsem, světlem, nebo zvednutí „hadí síly“ je sice z analytického pohledu možné, ale nepřesné, neboť to jsou jen různé zkušenosti hledajících na základě toho, co jsou schopni ve svém stavu přijmout a jak pociťují a přijímají mistrovi milost. Šaktipat v sobě obsahuje přímé působení milosti moci vědomí Já jsem, jeho inteligentního světla - jeho duchovní energii - odtud také *šakti - pat*, neboli v doslovném překladu „sestup šakti“. Tedy nikoliv „pozvednutí“ „hadí síly“ žáka, ale naopak sestup - působení šakti - duchovní moci světla mistra na žáka, což se může projevit také jako pozvednutí „hadí síly“ žáka, předání světla, či dokonce zprostředkování zasvěcení do uvědomění v Já apod. **Duchovní pomoc mistra je současné působení vědomí a jeho moci v jeho projevech dechu vědomí a jeho světla společně se svým základem - ryzím vědomí - mistrem. Tuto duchovní pomoc pak hledající zakouší podle své vnitřní čistoty a připravenosti.**

Šaktipat je zkrátka projev milosti mistra - předání jeho duchovní pomoci a současně také samotný duchovní proces - stezka sama. Nakonec ústí na základě milosti a našeho správného úsilí v duchovní praxi k rozpuštění jakékoliv oddělenosti od našeho vnitřního božství - pravého Já - Boha, jenž je zdrojem trvalého působení šaktipátu - trvalého spočívání v milosti Já a jeho duchovní moci, která je základem veškerého projevu, který je vyjádřením

jedné jediné tvůrčí síly vědomí – *šakti*. Co na počátku stezky pociťujeme jako „zevní“ podoba milosti nám zprostředkované zdánlivě „zevně“ od mistra se stává samotnou praxí a nakonec cílem a sami se stáváme průchodem milosti Já se schopností svým dosaženým duchovním stavem předávat šaktipát druhým. To je ona nepřerušovaná svatá linie duchovních mistrů nezávislá na osobách, prostředí, čase a prostoru.

Podobně jako platí, že praxe spočívající ve vytrvalém zaměření rozlišující moci pozornosti na samo vědomí je stezkou od začátku až do konce, tak platí, že milost - *šaktipat* je obdobně stezkou od začátku do konce. Záleží na pohledu.

Ramana Mahářiši o šaktipatu

Rozhovor 275:

...

Pak se mluvilo o zkušenosti mladého uctívatele. Ten žil v dobrých poměrech, byl vzdělaný, dobrého zdraví a klidné mysli. Jednou doma meditoval před fotografií Šrí Bhagavána. Jeho postava najednou ožila, což v mladém muži vyvolalo záchvat strachu. Proto zavolał svou matku, která přišla a ptala se, co se děje. Také jej obklopili příbuzní, kteří byli zmatení tím, jak vypadal. Mladík si byl vědom jejich přítomnosti, ale stále byl pod vlivem tajemné síly, které se snažil odporovat. Na krátkou dobu ztratil vědomí. Když jej nabył, opět se jej zmocnil strach. Rodina si dělala starosti a snažili se mu pomoci léky.

Když později přišel do Tiruvannamalai, měl předtuchu podobné zkušenosti. Blížkost Šrí Bhagavána však zabránila nečekaným událostem. Avšak kdykoliv opustil halu s Bhagavanem, sledal působení síly téměř neodolatelné a strach jej opět sevřel.

Šrí Bhagaván řekl: „Je to tak? Nikdo mi to dříve neřekl.“

Jeden z uctívatelů se zeptal, jestli to není sestup boží síly - šaktipat?

M: Ano, je. Pošetilý člověk lpí na svých sklonech,

samskárách, ale džňání nikoliv. To je jediný rozdíl mezi nimi. Džňána je svým způsobem posedlost.

Tazatel: Avšak šaktipat, božská síla přichází tehdy, když máme vyrovnanou karmu, tj. zásluhy a provinění jsou si rovny.

M: Ano. Člověk se chová pod vlivem svých samskár, sklonů. Když se dozví, že je JÁ, učení ovlivní jeho mysl a jeho představivost se vzbouří. Cítí se bezmocný proti přívalu síly. Jeho zkušenosti jsou ve shodě s jeho představou stavu „Já jsem JA“, ať si myslí cokoliv.
Šaktipat - božská síla jediná udílí pravou a správnou zkušenost.

Když je člověk zralý pro přijetí duchovního poučení a jeho mysl je připravena ponořit se do Srdce, poučení zapůsobí jako blesk a uvědomí si přímo JÁ. Jinak probíhá neustálý boj.

Zničení mysli (mano nasa), poznání (džňána) a soustředěná mysl (čittaikagrata) znamenají totéž.

Komentář:

Z výše uvedeného je vidět, že Ramana velmi dobře věděl, co je šaktipat, jak působí, jak se projevuje. Také správně říká, že šaktipat je „sestup boží síly“, tedy nikoliv jen pozvednutí síly v žákovi. Dále jasně říká, že šaktipat jediná udílí pravou a správnou zkušenost! Pro přijetí milosti šaktipatu jsme připravení v okamžiku tzv. vyrovnaných zásluh, neboli vyrovnané karma našich dobrých a zlých skutků. To je také jeden z důvodů, proč někteří hledající obdrží šaktipat a někteří nikoliv. Odpověď proč je právě ve výše uvedeném. Zkrátka nejsou na to hledající připravení a jejich rovnováhy dobrých a zlých činů není dosud dosaženo a musí se tak svým úsilím a konáním dobra uschnout k přijetí milosti šaktipatu. To je to, co nás vyvoluje, nebo zatracuje k přijetí milosti. Není to tedy tak, že by nám mistr upíral udělit milost, neb naopak ji uděloval jenom svým oblíbencům, jak si mnohdy pošetile někteří hledající myslí.

Zajímavé na výňatku jsou typické zkušenosti pro šaktipat. Jednak to, že onen **mladík obdržel šaktipat při meditaci na fotografii Mahářiših. To je časté. Průchodem šaktipatu a milosti mistra může být i správné naladění se na mistra pomocí jeho fotografie. Dále to, že v případě šaktipatu jsou**

časté různé neobvyklé fenomény jemné imaginace mysli. Příkladem je obživení fotografií, nebo vize světců, siddhů apod. I tyto zkušenosti jsou poměrně časté v našem okolí přátel. Šaktipat - milost božské síly má jediný cíl: nastolit uvědomění v Já a naráz rozpustit všechny samskárý a projevené výtvořy mysli - dosáhnout tzv. „zničení mysli“ - *mano nasa*, tedy rozpuštění všech sklonů a samskár, což je de facto synonymum pro dosažení podmínek vysvobození.

Reakce hledajících na šaktipat je pak různá, a to právě na základě stavu samskár a sklonů mysli hledajícího. To také vysvětluje rozdílné reakce hledajících na šaktipat. To také vysvětluje případné rozdílné projevy kriji. Krija jsou reakcí na rozpouštění energie samskár. Ti nejpřipravenější žáci zkrátka dosáhnou osvícení i zničení všech sklonů mysli a samskár a dosáhnou vysvobození v ten samý okamžik. Většina hledajících však díky svým sklonům mysli, chované nevědomosti a zlu a samskárám reaguje spuštěním vnitřního procesu tzv. krija jógy a celý proces šaktipatu a očištné fáze krija jógy je delší.

Kundaliní

Pojem *kundaliní* nevyjadřuje nic jiného než samo vědomí jako jeho inteligentní potenciální tvořivou moc, která je esencí neprojeveného vědomí. Vědomí nemá moc, ale vědomí samo je inteligentní mocí. Považovat kundaliní za něco podstatně jiného, rozdílného a odděleného od samotného vědomí je zavádějící a jen matoucí hledající. Považovat kundaliní za označení zkušeností pohybu prány tzv. „hadí síly“ v páteři je zúženým omezeným pohledem. Pojem „hadí síla“ použil poprvé Arthur Avalon ve svých knihách, které první na Západě pojednávaly o šakti a kundaliní józe. Tento pojem vznikl na Západě a od té doby se tradičně opisuje a používá v duchovní literatuře. Pojem „hadí síla“ se použil pro pojmenování jednoho z typických projevů probuzeného vědomí, který hledající mohou zakoušet jako vibrační - hadovité pohyby uvolněné prány procházející středem - osou těla. **Musíme ale jasně rozlišovat projevy moci vědomí a samotnou neprojevenou potenciální moc vědomí. První je pozorovatelný - pociťovaný vjem (krija) působení neprojevené moci vědomí = kundaliní. Samotná moc vědomí, která je příčinou i zdrojem svých projevů (krijí), je sama kundaliní.**

Kundaliní je samo vědomí a jeho tvořivá inteligentní moc, která

v univerzálním božském stavu vytváří – udržuje a opět v sobě absorbuje celý vesmír a v individuálním mikrokosmickém pohledu je samou inteligentní mocí vědomí, které udržuje celý život individuality i celého vesmíru. Kundalíní je doslova *duchovním tělem* Nejvyšší skutečnosti – Boha, v jehož prostoru se děje projev včetně všech bytostí a jejich sfér. Ve stavu nevědomosti je v našem nitru latentní – tedy neprobuzená, neočištěná a nesjednocená se svým božským základem v ryzím vědomí. Proto se tradičně hovoří o nutnosti „probuzení“ kundalíní a její „vyvedení“ do sahasráry do jednoty s vědomím. To je nutné chápat nikoliv čistě v úzkém technickém slova smyslu, ale jako samou duchovní stezku a její náplň, která spočívá v úplném sjednocení s Bohem – principem Šiva-Šakti – sebe si vědomé inteligentní moci = vědomí Já a odstranění veškeré nevědomosti a oddělenosti – tedy nečistot kundalíní.

Neprojevená potenciální moc vědomí se nazývá v tantrách kundalíní. Neprojevenou moc vědomí lze probudit výhradně oživujícím světlem ryzí pozornosti vědomí, tak přechází - odvíjí se do svého aktivního projevu jako „hadí síla“.

Ramana Mahářiši o kundalíní

Ramana Mahářiši, jeden z mých učitelů, se vyjadřuje ve vztahu ke kundalíní stejně jako já, proto uvádím jeho citace z Rozhovorů.

Rozhovor 76:

*M: JÁ je nazýváno různými jmény - Átman, Bůh, **Kundalíní**, mantra atd. Přidržte se jednoho libovolného z nich a JÁ se projeví. **Bůh není nic jiného než JÁ. Kundalíní se nyní projevuje jako mysl. Když je mysl vystopována do svého zdroje, je to kundalíní.***

Komentář:

Kundalíní je podle Ramany Mahářišihho synonymum pro Já. Zdroj myslí je kundalíní = tvořivá neprojevená moc Já. Kundalíní je zdroj myslí, a tedy i všech jejích projevů a projevů v podobě životní síly – prány, ale nikoliv projevy samotnými!

Rozhovor 282:

Tazatel: Vede tantrická sádhana k uvědomění JÁ?

M: Ano.

T: Jakou úlohu má **kundaliní** pro dosažení uvědomění JÁ?

M: **Kundaliní** je probuzená duchovním úsilím. **Kundaliní je prána-šakti** (proud životní síly).

T: Říká se, že mistr (guru) může přivést žáka k uvědomění JÁ tím, že na žáka předá část své duchovní moci. Je to pravda?

M: Ano. Guru nevytváří uvědomění JÁ, ale jednoduše odstraňuje překážky, které brání uvědomění JÁ.

Komentář:

To je přesný popis působení šaktipatu mistra.

Rozhovor 299:

Pan K. R. V. se otázal Šrí Bhagavana na zdroj zvuku.

M: Všeobecné mínění zní, že pará (zvuk) vychází z muladháry (solar plexus) na konci páteře. **Všechny zvuky začínají ve tvaru myšlenky (vaikhari) a jsou obsaženy v pará, který pochází z kundaliní, která není rozdílná od Srdce. Ve skutečnosti však všech šest čakr (šadadhára) je obsaženo v Srdci. Sušumna se svým zdrojem - kundaliní spočívá v Srdci.**

Komentář:

O tvořivé moci vědomí jako postupném rozlišování jednoho prvotního zvuku - vibrace (pará) přes svá rozlišení pašianti, madhyjáma a vaikhari hovoří kašmírský šivaismus. Viz například pojednání *Instrukce k vysvobození od Abhinavagupty*, které jsme vydali jako xerox A4.

Podle slov Ramany Mahárišiho, všechna centra i sušumna jsou ve skutečnosti projevy tvořivé moci Já a spočívají v Srdci. To je i jasný návod, jak provádět praxi meditace. Dále sušumna je sama kundaliní, nikoliv něco objektivního. Centra - čakry a sušumna nejsou oddělené od Srdce, hierarchie mezi centry existuje, ale není lineární, ale sférická. To je zásadní rozdíl pro správné chápání i zaměření praxe.

Rozhovor 392:

*Tazatel: Tvrdí se, že **kundaliní** musí být probuzená před uvědoměním JÁ – realizací a že její probuzení se projevuje pocity tepla v těle. Je tomu tak?*

*M: Jogíni to nazývají **kundaliní** šakti. Je to stejné jako vritti – postoj mysli v podobě Boha uctívatelů – bhaktů a vritti brahman džňáninů. Musí předcházet uvědomění. Pocity, které to vyvolává, mohou být označeny za teplo.*

*Tazatel: O **kundaliní** se říká, že má hadí tvar, ale to vritti nemají.*

*M: **Kundaliní na stezce poznání (džňána marga) je Srdce, které je popisováno mnoha způsoby, jako síť jemných nádí, tvaru hada, poupěte lotosu apod.***

Tazatel: Je Srdce totéž jako stejnojmenný fyziologický orgán?

*M: Ne, Šrí Ramana Gíta definuje **Srdce jako zdroj myšlenky já.***

Tazatel: Ale já jsem četl, že je na pravé straně hrudi.

*M: **To vše je pomůcka pro bhavánu (představu). Různé knihy popisují šest center (satčakra) a různá jiná centra, vnitřní i zevní. Popis Srdce je jedním z mnoha takových popisů. Ale to není nezbytné. Srdce je pouze zdrojem myšlenky já. To je konečná pravda.***

Komentář:

Mahářiši jasně potvrzuje, že Srdce je dynamický projev neprojevené síly Já, tedy kundaliní. Z tohoto důvodu je také nepřesné Srdce kdekoliv lokalizovat, nebo dokonce chápat staticky a předmětně pojem Srdce samotný. Výroky o „pravé straně hrudi“ jsou podle slov Mahářiših pro představu a pro hledající, kteří ve ztotožnění s tělem nejsou schopni věc správně chápat. Jedná se také o jeden z mnoha popisů tzv. „duchovní anatomie“. Nejpresnější vyjádření, které i Ramana Mahářiši nejčastěji ve svých výrocích opakuje je, že Srdce je zdrojem myšlenky já a životní síly. Takto je přesně Srdce definováno. Výklad, že Srdce je v určitém místě „v“ „těle“ je neúplný a může být pro hledající spíše zavádějící. Na základě stavu našeho poznání pak Srdce různě zakoušíme včetně jeho projevů – tedy projevů kundaliní v našem nitru přes pravou část trupu.

Dva základní druhy kundaliní jógy

Je nutné správně chápat samotnou kundaliní jógu. Ve skutečnosti se nejedná o nic odděleného od ostatních jóg nebo duchovní praxe jako takové. **Cílem všech duchovních praxí není nic jiného než vnitřní probuzení duchovního vědomí. O to lze usilovat různými způsoby, intenzivní láskou a uctíváním Boha, soustředěním na samo vědomí, nesobeckou činností a odpoutaností od světa - varjága a správným rozlišováním - vivékou. Podle toho se také rozlišují jednotlivé základní jógy na bhakti jógu, rádža jógu, karma jógu a džňána jógu. Ve skutečnosti cílem je jediné: probuzení duchovního vědomí, jeho poznání jako sebe sama a očista jeho moci, která se sjednocuje se svým základem - vědomím. To není nic jiného než ono „probuzení kundaliní“ a její „vyvedení“ centrálním nádí do sahasráry, nebo do srdce“, jak se technicky nazývá ten samý proces v kundaliní józe.**

Kundaliní jóga je soubor technik a přístupů, které usilují o to samé, ale přímou prací s vnitřní životní energií pomocí vnitřního *dechu vědomí - prány* v našem nitru. Do oblasti kundaliní jógy tak patří další tzv. vedlejší druhy jóg jako mantra jóga, laja jóga, džapa, pránájáma, tantra, hatha jóga apod. Takto je tradičně chápána kundaliní jóga jako vlastní meditační úsilí, které využívá výše uvedených praxí a technik s cílem probudit duchovní vědomí a jeho moc. V praxi samozřejmě hledající uplatňuje pravdy všech dalších jóg, jednostranné zaměření není nikdy správné a prospěšné. **Ideální kombinace je džňána jóga a praxe kundaliní jógy v jednotě a to s láskou a odevzdaností k Bohu, o kterého se opíráme při každém našem úsilí. Pravdou je, že spoléhání jen na vlastní silově zaměřené úsilí bez pomoci a vedení mistrem může být nebezpečné, a zkušenosti hledajících to dokazují. Tam, kde se spoléháme výhradně na své úsilí a silové techniky, ve kterých se soustřeďujeme předmětně do těla nebo mimo pozorovatele, bez zasvěcení a vedení mistrem, často dochází k různým duchovním anomáliím. Pravdou zůstává, že bez milosti mistra žádná duchovní praxe nepřináší správné výsledky.**

V duchovní vědě se rozlišují 2 druhy kundaliní jógy. Prvním je výše uvedený přístup spočívající v praxi technik, jejichž nosnou praxí je vnitřní pránájáma, laja jóga a přirozená mantra - hamsa společně s vědomím pozorovatele. Druhým je šaktipat a vnitřní spontánně indukovaná samo-odhalující se kundaliní/krija jóga. Pro rozlišení od klasického přístupu se hovoří o *máha kundaliní józe*,

nebo *siddha kundaliní józe*, nebo zkratka o *máha józe* apod. Druhá podoba je postavená na působení milosti duchovní moci Já, tedy na předání šakti skrze mistra. Tato jóga je vnitřně řízena samotnou probuzenou šakti a výsledkem je specifická podoba automatické krija jógy v podobě různých druhů krijí a jejich vývoje, jak postupuje současně vnitřní proces očisty mysli, prány a těla a návrat pozornosti a prány do zdroje v Já. Tato podoba kundaliní jógy je ve skutečnosti bezpečnější než první přístup, třebaže se během ní mohou projevovat někdy intenzivní fyzické krije a nejrůznější intenzivní pránické a emoční zkušenosti. Také vnitřní proces očisty a zejména rozpouštění samskár, které jsou automaticky transformovány do podoby krijí a nakonec do utišení vysvobozené pozornosti a energie ve stavu světla Já.

Šaktipat je tak vnitřní spontánní kundaliní jóga, která je řízená samotnou vnitřní inteligencí šakti, která na základě samskár a povahy minulé karmy a duchovní praxe v minulých inkarnacích rozvíjí krije jiných potřebných praxí všech druhů jóg: džňány, bhakti, mantry, karmy i guru jógy. V tomto ohledu se jedná o unikátní podobu stezky, která vede nejrychleji a nejpříměji k cíli samozřejmě za splnění dalších nutných předpokladů na straně žáka. Je podobou přímé átmavičáry ve spojení s aktivním působením probuzení potenciální moci vědomí milosti šakti mistra. To za splnění všech potřebných předpokladů a správného úsilí na straně žáka vede spolehlivě k cíli: poznání sebe sama, vysvobození a plného sjednocení s Bohem i v aspektu jeho inteligentní moci = šakti. Žák je tak veden přímo mistrem = vědomím Šiva-Šakti.

Bohužel tato podoba kundaliní jógy není moc známá, ale přesto patří k nejstarším duchovním praxím. Vychází z linie tantrických siddhů. Tento systém je jeho představiteli považován za nejstarší podobu duchovní praxe. Dokonce se traduje, že pochází od prvních ještě dokonalých, s Bohem sjednocených bytostí – siddhů, kteří se začali mísit s lidmi na naší Zemi. Přímým předáním duchovní moci těchto bytostí svým žákům se rozvinuly různé podoby jóg a ty se pak systematicky začaly rozlišovat, jak známe dnes, na hatha, rádža, bhakti, karma a džňána jógu.

Tyto jógy se ale v duchovním systému šaktipatu chápou jako různé krije jedné jediné síly šakti, která je mistrem. Z tohoto pohledu se považuje tato jóga a její filozofie ve